

18. ULUSLARARASI ANAMED YILLIK SEMPOZYUMU
18TH INTERNATIONAL ANAMED ANNUAL SYMPOSIUM

ANAMED
KOÇ ÜNİVERSİTESİ
ANADOLU MEDENİYETLERİ
ARAŞTIRMA MERKEZİ

7-8/12/2023

Anadolu Bereketi: Keyif, Tıp ve Ahlak Bağlamında İlaçlar, İksirler ve Baharatlar

Anatolian Cornucopia: Drugs, Elixirs, and Spices between Leisure, Medicine, and Morality

ANAMED Oditoryumunda ve çevrimiçi gerçekleşecek sempozyum genel katılıma açıktır.
İngilizce ve Türkçe simultane çeviri oditoryumda sağlanacaktır.

The hybrid symposium is open to the public.
English and Turkish simultaneous translation will be provided in the auditorium.

Bilgi için | For more information
Emir Alşık emalisik@ku.edu.tr

Anadolu, tarihi boyunca, her zaman ahlaki kabulün sınırında kalmış olsalar bile, yerel, bölgesel ve küresel olarak tıbbi ve keyif amaçlı sürekli kullanılan önemli sayıda bağımlılık yapıcı ve keyif verici bitkisel ürünün yetiştirilmesine, tüketilmesine ve ticaretine ev sahipliği yapmıştır. Gerçekten de hem şarap hem de afyon Anadolu'da derin bir köke sahiptir (nihai menşei olmasa da, birincisi biraz daha kuzeydoğuda, ikincisi güneydoğuda olabilir); çay ve kahve, açıkça çok uzak diyarlara (sırasıyla doğu Asya ve güney Kızıldeniz) özgü olsalar bile, her ikisi de bu bölge ile yakından ilişkili hale gelecektir, öyle ki Türkiye belki de dünyada kişi başına en fazla çay tüketen ülkedir ve Türkçede kahvaltı ve kahverengi kelimeleri kahveye bir gönderme içerir. Esrar ise yüzyıllardır Anadolu'da önemli miktarlarda tüketilmekte, yetiştirilmekte ve ticareti yapılmaktadır. Bunlar, Anadolu'nun tarihinde yer alan bu tür keyif verici ilaçların sadece en yaygın olanlarından bazılarıdır.

Gerçekten de bu dev yarımada ve şehirleri (Bursa, Konya ve İstanbul/Konstantinopolis gibi) Antik Çağ'dan günümüze kadar maddi, entelektüel ve kültürel alışverişin merkezi olmuştur. Anadolu, tam anlamıyla Avrupa-Afro-Asya temas yollarının ortasında yer almıştır. İpek, baharat ve daha sonra kahve gibi ticari mallar doğu ve batının yanı sıra kuzey ve güneye de seyahat etmiştir. Çini yapımından minyatür resim tarzlarına kadar zanaat ve sanatsal yöntemler de Anadolu'yu Orta Asya'dan Akdeniz'e, Kuzey Afrika'dan Güney Asya'ya kadar uzaklardaki diyarlara bağlamıştır. Ticaret yollarının birbirleriyle buluşması, farklı yerel ve bölgesel bilgi türlerinin, sosyalleşme biçimlerinin ve ticari malların harmanlanmasına yol açmıştır. Bu, kelimenin en geniş anlamıyla, gündelik hayattaki her türden ilacı da içermiştir.

Baharat halindeki tüketim maddeleri, bugün birbirinden farklı olduğunu düşündüğümüz uygulamaları sıklıkla birbirine bağlamıştır. Belirli bir bitki ya da tohum, ilaç ya da uyarıcı üretmek için kullanılabilmiş, iksirlere, içeceklerle ya da lüks gıdalara dönüştürülebilmişlerdir. Bazıları uzak diyarlardan gelen, bazıları yerel olan ama hepsi de Anadolu dinamikleriyle bütünleşmiş bu çeşitli baharat ve bitki uygulamaları, sağlık, bedensel zevkler, duyuusal deneyimler ve bilincin farklı aşamalarını daha geniş bir toplumsal ve entelektüel praksis ağı içinde birbirine bağlamıştır.

Tıbbi uygulama ve teorideki değişimlerin yanı sıra tüketim, keyif, lüks ve spiritüellik biçimleri ile ahlaki fikirler, insanların bunları tüketme biçimlerini değiştirdiği gibi zaman zaman belirli maddelerin kullanımından da kaynaklanmıştır. On yedinci yüzyıldan, çarpıcı bir örneği ele alacak olursak, kahve Sufi pratiklerinden sosyalleşme mekanlarına kadar her şeyi dönüştürdü. Aşağı yukarı aynı zamanlarda, bir alim uzak Çin'deki kullanımlara dayanarak çayın ilaç olarak faydasını tartışıyordu. Benzer şekilde, afyon bazıları tarafından izin verilebilir bir tıbbi tedavi olarak görülürken, kahve de şaraba benzer bir keyif maddesi olarak kanıyanıyordu.

Anadolu'da madde, materia medica ve baharatların tarihi, yerel, bölgesel ve bölgeler ötesi bilgi üretimi, yeni sosyal mekanların ortaya çıkışı, siyasal farklılıklar ve ticari alışkanlıklarla kesişen bir tarihtir. Anadolu, zengin şehirleri ve canlı pazarlarıyla güzergahlar arasında bir yer, bir öğrenim merkezi ve aynı zamanda Avrupa, Orta Asya, Levant ve Kuzey Afrika'dan sığınan insanlar için bir merkez olarak, ilaçların üretimi, dolaşımı ve tüketimi ile bunların etrafındaki fikir ve pratikler üzerine düşünmek için benzersiz bir coğrafyadır.

Throughout its history, Anatolia was home to the cultivation, consumption, and commerce of a significant number of addictive and intoxicating plant products which were in constant use, locally, regionally, and globally, for medical and ludic ends, even as they always remained on the edge of moral acceptability. Indeed, both wine and opium claim a deep Anatolian pedigree (if not ultimate origin, which may lie slightly further to the north-east for the former and south-east for the latter); tea and coffee, though obviously native of lands far afield (east Asia and the southern Red Sea respectively), would both become intimately associated with the place, to such an extent that Türkiye has perhaps the largest tea consumption per capita in the world, and the words for breakfast and brown in Turkish involve a reference to coffee. Cannabis, meanwhile, has been consumed, grown and traded in significant quantities in Anatolia for centuries. These are only some of the most common of such intoxicating drugs that populate the history of Anatolia.

Indeed, the giant peninsula and its cities (Bursa, Konya, and Istanbul/Constantinople, among others) were hubs for material, intellectual, and cultural exchange from Antiquity to today. Anatolia literally straddled Euro-Afro-Asian avenues of contact. Material goods, such as silk and spices, and later coffee, travelled east and west, but also north and south. Craftsmanship and artistic techniques, from the making of tiles to styles in miniature painting also connected Anatolia to worlds far beyond, from Central Asia to the Mediterranean, North Africa to South Asia. The convergence of trade routes led to the blending of different types of local and regional knowledge, forms of socialization, and material goods. And much this involved the everyday life of all sorts of drugs—in the widest sense of the word.

Consumables, in the form of spices, often connected practices that today we think as distinct. A given herb or a seed could be used to produce medicine or stimulants, turned into elixirs, beverages or luxury food. These multiple applications of spices and herbs, some coming from distant lands and some local, but all integrally embedded in Anatolian dynamics, linked health, bodily pleasures, sensorial experiences, and different stages of consciousness in a wider web of social and intellectual praxis.

Changes in medical practice and theory, as well as forms of consumption, leisure, luxury, and spirituality, together with ideas of morality, at times derived from the use of specific substances just as they changed the ways people consumed them. In the seventeenth century, just to take a particularly poignant moment, coffee transformed everything from Sufi practices to spaces of sociability. Roughly around the same time, a scholar was discussing the value of tea as medicine, based on uses in distant China. Similarly, opium was considered by some as a permissible medical treatment, while coffee was also denounced as an intoxicant similar to wine.

The history of substances, *materia medica* and spices in Anatolia is one that intersects with the production of local, regional, and transregional knowledge, the emergence of new social spaces, political consciousnesses, and commercial habits. Anatolia, as a place in between routes, with its rich cities and lively markets, as a center for learning, but also as a hub for people seeking refuge from Europe, Central Asia, the Levant, and North Africa, is a geography uniquely suited to think through the production, circulation, and consumption of drugs, and the ideas and practices around them.

SEMPOZYUM PROGRAMI | SYMPOSIUM PROGRAM

PERŞEMBE 07/12/2023 THURSDAY	
09.00 – 09.30	Kayıt ve Kahve Registration and Coffee
09.30 – 10.00	Karşılama Konuşmaları Welcome and Introductions
10.00 – 12.00	I. OTURUM SESSION I REFORM ÇAĞINDA KEYİF VERİCİ MADDELER INTOXICANTS IN THE AGE OF REFORM Oturma Başkanı Chair: Dahlia E. M. Gubara Koç Üniversitesi
10.00 – 10.20	Philippe Bourmaud Institut Français d'Études Anatoliennes, İstanbul Alkolün Toplumsal Kurguları: Üç Erken Cumhuriyet Dönemi Eserinde Sosyal Reform ve Alkolizm Karşıtlığının Grameri <i>Social Fictions of Alcohol: The Grammar of Social Reform and Anti-Alcoholism in Three Early Republican Fictions</i>
10.20 – 10.40	Cengiz Kırılı Boğaziçi Üniversitesi İstanbul Kahvehaneleri: Boş Zaman, Zevk ve Sosyalleşme <i>Istanbul Coffeehouses: Leisure, Pleasure, and Sociability</i>
10.40 – 11.00	Derviş Tuğrul Koyuncu Eskişehir Osmangazi Üniversitesi 1821 Yunan İsyanı Sonrası Osmanlı İmparatorluğu'nda İçki Üretimi ve Tüketimindeki Değişim: Yerli ve İthal İçkinin Rekabeti (1821–1840) <i>Changes in Alcohol Production and Consumption in the Ottoman Empire after the Greek Revolt of 1821: Competition between Domestic and Imported Alcohol (1821–1840)</i>
11.00 – 11.20	Stefano Taglia Czech Academy of Science Geç Osmanlı İmparatorluğu'nda Esrar, Esrarkeşler ve Devlet <i>Cannabis, Cannabis Addicts, and the State in the Late Ottoman Empire</i>
11.20 – 12.00	Tartışma Discussion
12.00 – 13.30	Öğle Arası Lunch

13.30 – 15.00	II. OTURUM SESSION II BİZANS TEDAVİLERİ THERAPIES OF BYZANTIUM Oturum Başkanı Chair: Ivana Jevtic Koç Üniversitesi
13.30 – 13.50	Buket Kitapçı Bayrı Independent Scholar Bizans ve Orta Çağ İslam Tıp Risalelerinde Afrodizyaklar <i>Aphrodisiacs in the Byzantine and Medieval Islamic Medical Treatises</i>
13.50 – 14.10	Dimitra Makri University of Ioannina Greko-Romen ve Bizans Tıbbında Anadolu Şarapları <i>Anatolian Wines in Greco-Roman and Byzantine Medicine</i>
14.10 – 14.30	Brigitte Pitarakis Centre national de la recherche scientifique, Paris Şifa İmparatorluğu: Aromatik Yağlar, Merhemler ve Süleyman'ın Bizans İmparatorluğu'nda Algılanışı <i>The Healing Empire: Aromatic Oils, Unguents, and the Reception of Solomon in Byzantium</i>
14.30 – 15.00	Tartışma Discussion
15.00 – 15.20	Ara Break
15.20 – 17.20	Osmanlı Eczahanesi: Uygulamalı Çalıştay <i>The Ottoman Pharmacy: A Practical Workshop</i> Facilitated by Nükhet Varlık Yürütücülüğünde (By Invitation Only Kapalı Oturum)

CUMA 08/12/2023 FRIDAY

09.30 – 11.00	III. OTURUM SESSION III BRONZ ÇAĞ LEZZETLERİ BRONZE AGE DELIGHTS Oturum Başkanı Chair: Maria Choleva Harvard University –ANAMED
09.30 – 09.50	Rita Francia Università di Roma – La Sapienza Opium and Other Intoxicating Plant Products in Hittite Anatolia <i>Hitit Anadolu'sunda Afyon ve Diğer Keyif Verici</i> <i>Bitki Ürünleri</i>
09.50 – 10.10	Ebru Kaner Koç Üniversitesi; Adrià Breu Barcons Koç Üniversitesi; Christina Luke Koç Üniversitesi; Tunç Kaner Koç Üniversitesi; Christopher H. Roosevelt Koç Üniversitesi MÖ İkinci Binyıl Kaymakçısı'nda Gastronomi: Organik Kalıntılar Üzerine Analitik Bir Çalışma <i>Gastronomy in Second-Millennium BCE Kaymakçı: An</i> <i>Analytical Study of Organic Residues</i>
10.10 – 10.30	Aylin Öney Tan Independent Scholar Haşhaş: İlaç mı Gıda mı? <i>Opium Poppy: Drug or Food?</i>
10.30 – 11.00	Tartışma Discussion
11.00-11.20	Ara Break
11.20 – 12.50	VI. OTURUM SESSION VI ERKEN MODERN DÖNEM BAĞLANTILARI EARLY MODERN CONNECTIVITIES Oturum Başkanı Chair: Feza Günergun İstanbul Üniversitesi
11.20 – 11.40	Sare Arıcanlı Durham University Qing ve Osmanlı İmparatorlukları'nda Devlet Tıbbı: Bağlantılar ve Karşılaştırmalar <i>The World of State Medicine in the Qing and Ottoman</i> <i>Empires: Connections and Comparisons</i>
11.40 – 12.00	Nükhet Varlık Rutgers University Gezgin Kökler: Erken Modern Osmanlı Tıbbında Yeni İlaçlar <i>Traveling Roots: New Pharmaceuticals in Early Modern</i> <i>Ottoman Medicine</i>

12.00 – 12.20	Akif Ercihan Yerlioğlu Boğaziçi Üniversitesi Çā' Nedir? Çin Nerede? Erken Modern Osmanlıların Egzotik Bir İlaçla Tanışması <i>What is Çā? Where is China? The Early Modern Ottomans' Encounter with an Exotic Remedy</i>
12.20 – 12.50	Tartışma Discussion
12.50 – 14.20	Öğle Arası Lunch
14.20 – 15.20	V. OTURUM SESSION V SAADETİ RESMETMEK PICTURING BLISS Oturum Başkanı Chair: Shirine Hamadeh Koç Üniversitesi
14.20 – 14.40	Hatice Aynur Independent Scholar Osmanlı Edebi Metinlerinde Kahve ve Kahvehaneler: On Altıncı–On Dokuzuncu Yüzyıllar <i>Coffee and Coffeehouses in Ottoman Literary Texts: Sixteenth–Nineteenth Centuries</i>
14.40 – 15.00	Günseli Gürel Oxford – ANAMED Görünmeyi Görünür Kılmak: On Altıncı Yüzyıl Sonu Osmanlı Sarayında Tabiat Tasvirleri <i>Making the Invisible Visible: Depictions of Natural Things in the Late Sixteenth Century Ottoman Court</i>
15.00 – 15.20	Melis Taner Özyeğın Üniversitesi Erken Modern Akdeniz'de Hareket Halindeki Materia Medica <i>Materia Medica on the Move in the Early Modern Mediterranean</i>
15.20 –15.50	Tartışma Discussion
15.50 –16.10	Ara Break
16.10 – 17.10	Kapanış Konuşmaları Concluding Roundtable Discussion Oturum Başkanı Chair Yonca Köksal Koç Üniversitesi Fatih Artvinli Acıbadem Üniversitesi Koray Durak Boğaziçi Üniversitesi Inge Uytterhoeven Koç Üniversitesi

SEMPOZYUM ÖZETLERİ | SYMPOSIUM ABSTRACTS

PERŞEMBE 07/12 THURSDAY

I. OTURUM | SESSION I REFORM ÇAĞINDA KEYİF VERİCİ MADDELER INTOXICANTS IN THE AGE OF REFORM

Philippe Bourmaud, Institut Français d'Études Anatoliennes, İstanbul

Social Fictions of Alcohol: The Grammar of Social Reform and Anti-Alcoholism in Three Early-Republican Fictions

Alcohol and alcoholism are a recurring theme of social reform in what would become Turkey during the last years of the Ottoman Empire and afterwards. In those years, physicians and religious figures promoted notions of alcohol as a synthetic feature and trigger factor of all social problems, updating the Islamic condemnation of *hamr* as “the mother of all vices.”

Research has shown to what extent Turkish anti-alcoholism owed to inner-Kemalist tensions and to sanitary and eugenic themes promoted by transnational actors. This paper examines to what extent these circulations were reflected in literary sources: does anti-alcoholism stand out as a part of traditional endogenous moral perceptions or as an extraneous theme? I will consider different vantage points:

- a male Turkish novelist with a traditional perspective, Hüseyin Rahmi Gürpınar, in *Meyhanede Kadınlar* (1924);
- a female nationalist Turkish novelist, Halide Edip, in *Yolpalas Cinayeti* (1936);
- a French male novelist, Pierre Benoit, with *Le Puits de Jacob* (1925).

In these three works of fiction, I will examine both social reform and to what extent its construction is similar in different geographies or culture-specific, as well as alcohol's assumed role in narration and social causation. Do these works display an articulated view of social problems and, conversely, a programmatic view of social reform? Do they extoll or, on the contrary, criticize national values? And where does alcohol occur? Is it an effective factor in narration or a structural background feature?

Alkolün Toplumsal Kurguları: Üç Erken Cumhuriyet Dönemi Eserinde Sosyal Reform ve Alkolizm Karşıtlığının Grameri

Alkol ve alkolizm, Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarından itibaren ve sonrasında Türkiye'nin oluşum sürecinde, sosyal reformun tekrarlayan bir temasıdır. O yıllarda doktorlar ve din adamları, alkolün yapay bir içerik ve tüm sosyal sorunların tetikleyici faktörü olduğu fikrini öne sürerek, İslam'ın “tüm kötülüklerin anası” olarak kınadığı hamr kavramını güncellemişlerdir. Araştırmalar, Türk alkol karşıtlığının Kemalist iç gerilimlere ve ulusötesi aktörler tarafından teşvik edilen hijyenik ve öjenik temalara ne ölçüde borçlu olduğunu göstermiştir. Bu araştırma, bu dolaşımların edebi kaynaklara ne ölçüde yansıdığını incelemektedir: alkolizm karşıtlığı geleneksel yerli ahlaki algıların bir parçası olarak mı yoksa yabancı bir tema olarak mı öne çıkmaktadır? Şu farklı bakış açılarını ele alacağım:

- *Meyhanede Kadınlar* (1924) ile geleneksel bakış açısına sahip bir erkek Türk romancı olan Hüseyin Rahmi Gürpınar;
- *Yolpalas Cinayeti* (1936) ile milliyetçi bir Türk kadın romancı olan Halide Edip;
- *Le Puits de Jacob* (1925) ile Fransız bir erkek romancı olan Pierre Benoit.

Bu üç kurmaca eserde hem toplumsal reformu ve bunun inşasının ne ölçüde farklı coğrafyalara benzer ya da kültüre özgü olduğunu, hem de alkolün anlatıda ve toplumsal nedensellikte üstlendiği rolü inceleyeceğim. Bu eserler toplumsal sorunlara dair parçalı bir bakış açısı ya da tam tersine toplumsal reforma dair sistemli bir bakış açısı sergiliyor mudur? Ulusal değerleri yüceltiyorlar mı yoksa tam tersine eleştiriyorlar mıdır? Ve alkol nerede ortaya çıkmaktadır? Anlatımda etkili bir unsur mudur yoksa yapısal bir arka plan özelliği midir?

Istanbul Coffeehouses: Leisure, Pleasure, and Sociability

This paper will deal with Ottoman coffeehouses, arguably the most important sites of adult male sociability since their introduction to the capital city of Istanbul in the Ottoman Empire in the mid-sixteenth century, with a comparative perspective on European coffeehouses. Throughout their long existence, Ottoman and European coffeehouses fulfilled many similar functions: they were places of leisure and informational spheres where men met, exchanged news, played games, told stories to each other, and conversed in the semi-private spirit of a public setting. They served as commercial spheres where merchants struck deals, ship captains arranged their next load, and brokers looked for potential customers. They were occupational spheres: practitioners of different professions and trade frequented particular coffeehouses, where employers found new laborers and laborers found new employers. They were the nodal points of migration networks, where new immigrants found temporary and even sometimes permanent shelter and established contacts in setting up a new life in urban centers. An exploration of these multiple social functions in a comparative perspective will constitute the first part of the paper. The second part of the paper will map out Istanbul coffeehouses in the late eighteenth century, based on a survey that registered all the shops operating in Istanbul at the time, along with their workforce, and attempt to provide a social profile of coffeehouse patrons and clients.

İstanbul Kahvehaneleri: Boş Zaman, Zevk ve Sosyalleşme

Bu araştırma, on altıncı yüzyılın ortalarında Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti İstanbul'a girişlerinden bu yana yetişkin erkek sosyal ilişkilerinin muhtemelen en önemli mekânları olan Osmanlı kahvehanelerini, Avrupa kahvehaneleri ile karşılaştırmalı bir bakış açısıyla ele alacaktır. Uzun mevcudiyetleri boyunca, Osmanlı ve Avrupa kahvehaneleri birçok benzer işleve hizmet etmiştir: erkeklerin boş zamanlarını değerlendirdikleri ve bilgi alışverişi yaptıkları yerler olmuş, haberler paylaşılmış, oyunlar oynanmış, hikâyeler anlatılmış ve kamusal bir ortamın yarı-mahrem dünyasında sohbetler edilmiştir. Aynı zamanda tüccarların anlaşmalar yaptığı, gemi kaptanlarının bir sonraki yüklerini ayarladığı ve simsarların potansiyel müşteriler aradığı ticari mekânlar olarak hizmet vermişlerdir. Mesleki anlamda, farklı meslek ve ticaret erbabları belirli kahvehaneleri sık sık ziyaret etmişlerdir; böylece işverenler yeni işçiler bulmuş ve işçiler yeni işverenler bulmuştur. Kahvehaneler aynı zamanda göç ağlarının merkez noktaları olmuş, yeni göçmenler kahvehanelerde geçici hatta bazen kalıcı barınaklar bulmuş ve kent merkezlerinde yeni bir hayata geçiş yaparken bağlantılar kurmuşlardır. Bu çoklu sosyal işlevlerin karşılaştırmalı bir perspektifle incelenmesi araştırmanın ilk bölümünü oluşturacaktır. İkinci bölüm, o dönemde İstanbul'da faaliyet gösteren tüm dükkânları ve işgücünü kaydeden bir incelemeye dayanarak, on sekizinci yüzyılın sonlarındaki İstanbul kahvehanelerini haritalandıracak ve kahvehane sahipleri ve müşterilerinin sosyal profillerini çıkarmaya çalışacaktır.

Derviş Tuğrul Koyuncu, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

1821 Yunan İsyanı Sonrası Osmanlı İmparatorluğu'nda İçki Üretimi ve Tüketimindeki Değişim: Yerli ve İthal İçkinin Rekabeti (1821–1840)

Osmanlı İmparatorluğu farklı dinlere ve kültürlere ev sahipliği yapmış olmasından dolayı İslam dininin haram kılmış olduğu içkinin üretilip tüketilmesine yasaların belirlediği çerçevede müsaade etmiştir. İmparatorluk tarihinde zaman zaman içki ticareti yasaklansa bile devlet, reayasının, müstemelerin, elçilik ve konsolosluk görevlilerinin kifaf-ı nefis için içki üretmesine ve

tüketmesine tezkerelerle müsaade etmiştir. İmparatorluk yöneticileri, içki üretimi ve tüketimini vergi politikası ile kontrol ederken, ithal içkilerin Osmanlı piyasasına girişine uzun bir süre engel olmaya çalışmıştır. Kontrol mekanizmasının ilk aşaması üretim bölgelerindeki devlet görevlileri ile yapılırken, ikinci aşamasında içkinin tüketime arz edildiği meyhanelerde görevli olan ve buralardan aylık alan yeniçeriler ve meyhaneci esnafı yer alır. Bu çalışma, 1821 Yunan isyanı sonrası Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşanan siyasal ve sosyo-ekonomik gelişmelerin İmparatorluktaki yerli içki üretimi ve tüketimine etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmanın temel soruları, ithal içkinin Osmanlı piyasasına girişinin yerli içki üretimi ve tüketimindeki olası bir düşüşle ve Yunan isyanı ile Yeniçeri Ocağı'nın lağvedilmesi sonrasında yaşanan sosyo-ekonomik ve siyasal değişimle bağlantısının olup olmadığıdır. Osmanlı Arşivi'ndeki Zecriye Muhassıllığı'na ait olan muhassıllığın içki üretimi ve ticaretinden elde ettiği, yıllık olarak yayınlanan vergi gelirlerini gösteren muhasebe kayıtları esas alınarak yerli içki üretim ve tüketimindeki değişim gösterilecektir. Bu kayıtlardan elde edilen verilerin istatistiksel analizine göre içkiden elde edilen vergi gelirlerinde Yunan isyanı sonrası reel olarak düşüş olduğu görülmektedir.

Changes in Alcohol Production and Consumption in the Ottoman Empire after the Greek Revolt of 1821: Competition between Domestic and Imported Alcohol (1821–1840)

The Ottoman Empire, having hosted various religions and cultures, allowed for the production and consumption of alcoholic beverages, which Islamic law prohibits, within the framework established by laws. Throughout the history of the empire, although the trade of alcoholic beverages was occasionally banned, the state granted permits, known as "tezkeres," for the production and consumption of alcoholic beverages for its subjects, foreign residents, and embassy and consulate officials for personal consumption. Ottoman rulers regulated the production and consumption of alcohol through tax policies, while they made persistent efforts to restrict the entry of imported spirits into the Ottoman market. The first stage of the control mechanism was executed by state officials in the production regions, and the second stage was overseen by janissaries and tavern owners who received monthly payments from these establishments. This study aims to elucidate the impact of the political and socio-economic developments in the Ottoman Empire after the Greek Revolt of 1821 on domestic alcohol production and consumption. The primary research questions revolve around whether the entry of imported spirits into the Ottoman market had any correlation with a potential decrease in domestic alcohol production and consumption and if it was linked to socio-economic and political changes following the Greek Revolt and the dissolution of the Janissary Corps. This research will present changes in domestic alcohol production and consumption based on accounting records showing annual tax revenues published after examining the Zecriye Muhassıllığı within the Ottoman Archives, which pertains to alcohol production and trade. Statistical analysis of the data extracted from these records suggests a real decrease in tax revenues from alcohol after the Greek Revolt.

Stefano Taglia, Oriental Institute, Czech Academy of Sciences

Cannabis, Cannabis Addicts, and the State in the Late Ottoman Empire

My presentation investigates the relationship between the state, cannabis, and cannabis smugglers and users. I analyze documents from the Ottoman archives, medical treatises, popular literature, and period journals to understand how the Ottoman state positioned itself vis-à-vis the cultivation, distribution, and consumption of cannabis. I am interested in the Ottoman state's approach to members of society that had taken up the recreational use of cannabis or had fallen into substance abuse for two main reasons. A growing interest in the well-being of the population may hint at the possibility of the state becoming increasingly invested in recuperating

those who had fallen into deep addiction and, thus, taking up a role similar to that of health provider. Simultaneously, the policies implemented on the distribution and use of cannabis, as well as the taxes levied on cannabis farming, point towards a purely pragmatic stance of the state. I additionally analyze the nature and scope of botanical and medical treatises published in the period to assess the inspiration of such works in order to trace the flow of ideas across borders. As these studies highlight a growing emphasis on medical rather than moral aspects connected with cannabis use, they offer an interesting and novel perspective in their assessment of prolonged consumption in comparison to the popular literature of the time that treated the same subject. Furthermore, I aim to shed light on the differences, if any, between the Hamidian and Unionist regimes in their respective relationship with farming and selling cannabis and their treatment of users and smugglers.

Geç Osmanlı İmparatorluğu'nda Esrar, Esrarkeşler ve Devlet

Sunumum devlet, esrar, esrar kaçakçıları ve kullanıcıları arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Osmanlı devletinin esrar ekimi, dağıtımı ve tüketimi karşısında kendisini nasıl konumlandığını anlamak için Osmanlı arşivlerinden, tıp risalelerinden, popüler edebiyattan ve dönem dergilerinden belgeleri inceliyorum. Osmanlı devletinin esrarın keyif amaçlı kullanımını benimsemiş veya madde bağımlılığına düşmüş toplum üyelerine yaklaşımı beni iki temel nedenden ilgilendirmektedir. Nüfusun refahına yönelik artan ilgi, devletin derin bağımlılık içine düşmüş olanları iyileştirmek için giderek daha fazla yatırım yapma ve böylece sağlık hizmeti sağlayıcısına benzer bir rol üstlenme olasılığına işaret edebilir. Aynı zamanda, esrarın dağıtımı ve kullanımı konusunda uygulanan politikalar ve kenevir tarımından alınan vergiler, devletin tamamen pragmatik bir duruş sergilediğine de işaret etmektedir. Ayrıca, esin kaynaklarını değerlendirmek ve sınırlar ötesinden fikir akışının izini sürmek amacıyla bu dönemde yayımlanan botanik ve tıp risalelerinin niteliğini ve kapsamını analiz ediyorum. Bu çalışmalar esrar kullanımıyla bağlantılı ahlaki yönlerden ziyade tıbbi yönlere giderek daha fazla vurgu yaptığından, aynı konuyu ele alan dönemin popüler literatürüne kıyasla uzun süreli tüketime değerlendirmesinde ilginç ve yeni bir bakış açısı sunmaktadır. Ayrıca, Sultan Abdülhamid ve İttihatçı rejimlerin esrar tarımı ve satışıyla olan ilişkileri ile kullanıcılara ve kaçakçılara yönelik muameleleri arasındaki olası farklılıklara ışık tutmayı amaçlıyorum.

II. OTURUM | SESSION II

BİZANS TEDAVİLERİ THERAPIES OF BYZANTIUM

Buket Kitapçı Bayrı, Independent Researcher

Aphrodisiacs in Byzantine and Medieval Islamic Medical Treatises

The Byzantine and medieval Islamic medical traditions are based on Galenic humoral theory, and there was exchange of theories and medical knowledge through translations of medical treatises and movement of physicians and philosophers. One visible difference in these medical corpora is the abundance of scientific discourses on medical and physiological sexuality and aphrodisiacs in medieval Islamic medical texts when compared to Byzantine ones. Islamic medicine, in fact, borrowed and used the Late Antique and Roman medical treatises on sexual hygiene, which were passed on to the Arabs by the intermediary of the fourth-century physician Oribasius's

On Aphrodisiacs (Περὶ ἀφροδισιῶν). While this small text corpus had almost no impact in the medieval Christian world, in the Islamic world, by the ninth century, it gave birth to the *bahname* genre, monographs that dealt with sexual life and disorders of sexual desire and function, in which the authors also recommended many simple and compound foods to enhance sexual stamina. The subject of sexual desire and aphrodisiacs in medieval Arabic and Persian medical texts have been the focus of several inquiries, but the same is not true for the Byzantine and medieval Turkish medical texts. This paper focuses on the Byzantine and late medieval Turkish medical treatises and compares them in terms of their approaches to sexuality and sexual desire, focusing on the recipes of the aphrodisiacs. Such a comparison hopes to reveal a wider perspective in the understanding of the perceptions of body and soul within the respective cultures in which they were produced.

Bizans ve Orta Çağ İslam Tıp Risalelerinde Afrodisyaklar

Bizans ve Orta Çağ İslam tıp gelenekleri Humoral Patoloji Teorisi'ne dayanmaktadır ve bu dönemlerde tıbbi risalelerin çevirileri ile doktor ve filozofların hareketlilikleri yoluyla teori ve tıbbi bilgi alışverişi olmuştur. Bu tıp eserlerindeki gözle görülür bir fark, Bizans tıp metinlerine kıyasla Orta Çağ İslam tıp metinlerinde tıbbi ve fizyolojik cinsellik ve afrodisyaklarla ilgili bilimsel söylemlerin bolluğudur. Aslında İslam tıbbi, dördüncü yüzyıl hekimi Oribasius'un *Afrodisyaklar Üzerine* (Περὶ ἀφροδισιῶν) adlı eseri aracılığıyla Araplara aktarılan, cinsel hijyen üzerine Geç Antik ve Roma tıbbi risalelerini benimsemiş ve kullanmıştır. Bu küçük metin grubu Orta Çağ Hıristiyan dünyasında neredeyse hiç etki yaratmamışken, İslam dünyasında dokuzuncu yüzyıla gelindiğinde, cinsel yaşam ve cinsel istek ve işlev bozukluklarını ele alan ve yazarların cinsel dayanıklılığı artırmak için birçok basit ve bileşik gıdayı önerdiği monografiler olan *bahname* türünü doğurmuştur. Orta Çağ'dan Arapça ve Farsça tıp metinlerinde cinsel arzu ve afrodisyak konusu çeşitli araştırmaların odağı olmuştur, ancak aynı durum Bizans ve Orta Çağ Türkçe tıp metinleri için geçerli değildir. Bu araştırma Bizans ve Geç Orta Çağ Türk tıp risalelerine odaklanmakta ve bu eserleri, özellikle afrodisyak reçetelerine odaklanarak cinselliğe ve cinsel arzuya yaklaşımları açısından karşılaştırmaktadır. Bu karşılaştırmayla, beden ve ruha dair algıları, içinde üretildikleri ilgili kültürler dahilinde anlamlandırmak konusunda daha geniş bir perspektifin ortaya çıkarılacağı umuluyor.

Dimitra Makri, University of Ioannina

Anatolian Wines in Graeco-Roman and Byzantine Medicine

The different varieties of wine produced during the Greco-Roman and Byzantine periods by the residents of Anatolia played an important role in their daily life and religious activities. Furthermore, their importance in the economy of Asia Minor was pivotal, as they were exported to all corners of the Mediterranean and beyond. Another important aspect of these Anatolian wines is that they were used for medicinal purposes because of their unique properties and healing effects. The aim of the present paper is to explore this parameter during the Greco-Roman and Byzantine periods via a thorough examination of the ample information offered mainly by Ancient Greek and Latin literature sources. Emphasis will be placed on the various kinds of wine that were used for the treatment of specific diseases, as well as on their different pharmaceutical attributes (they were used not only as a drug but also as an agent which contributed to the grinding and solution-making of herbal substances, as well as an excipient or an antiseptic). Lastly, the negative effects of their consumption and/or their use will also be considered.

Greko-Romen ve Bizans Tıbbında Anadolu Şarapları

Greko-Romen ve Bizans dönemlerinde Anadolu sakinleri tarafından üretilen farklı şarap çeşitleri, onların günlük yaşamlarında ve dini faaliyetlerinde önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca, Akdeniz'in her köşesine ve ötesine ihraç edildikleri için Küçük Asya ekonomisindeki önemleri çok büyüktü. Bu Anadolu şaraplarının başka önemli bir yönü, benzersiz özellikleri ve iyileştirici etkileri nedeniyle tıbbi amaçlar için kullanılmış olmalarıdır. Bu araştırmanın amacı, ağırlıklı olarak Antik Yunanca ve Latince edebiyat kaynaklarının sunduğu geniş bilgilerin kapsamlı bir incelemesi yoluyla Greko-Romen ve Bizans dönemlerinde bu parametreyi araştırmaktır. Belirli hastalıkların tedavisinde kullanılan çeşitli şarap türlerinin yanı sıra, bunların farklı farmasötik özelliklerine (sadece ilaç olarak değil, aynı zamanda bitkisel maddelerin öğütülmesine ve çözelti haline getirilmesine katkıda bulunan bir madde, bir yardımcı madde veya antiseptik olarak da kullanılmışlardır) vurgu yapılacaktır. Son olarak, tüketimlerinin ve/veya kullanımlarının olumsuz etkileri de ele alınacaktır.

Brigitte Pitarakis, Centre national de la recherche scientifique, Paris

The Healing Empire: Aromatic Oils, Unguents, and the Reception of Solomon in Byzantium

The materiality of olfaction in Byzantium and its connection to healing and exorcism are the central themes of this paper, which explores the connection between imperial ideology and the church in the battle against evil. The aromatic oils burned in church lamps, especially those positioned in front of sacred relics or venerated icons, helped advance the struggle, while the therapeutic balm distributed at healing shrines helped expand the reach and power of the church in the battle. During the Early Byzantine period, episcopal centers in Anatolia also became producers and distributors of pharmaceutical oils and unguents. Amid the post-iconoclastic development of the cult of relics, which often involved covering sacred remains with perfumed balm, the bones of St. Nicholas of Myra (Demre) miraculously exuded myrrh. The saint's perfumed *myron* triggered imperial appropriation of the miracle-working and healer saint's cult, and during the ninth century, it played a central role in associating the Great Palace of Constantinople with the church of Hagia Sophia. In addition, perfumed unguents acquired greater importance in imperial ceremonies. In this context, they allowed the establishment of a link between Constantinople and Myra, a privileged port of departure to the Holy Land. The spiritual value of perfumed oils and balms thus connected physical healing and the economic growth of the empire. The tradition of the Testament of Solomon—well-anchored in popular belief from the third or fourth century to the Late Byzantine era—favored an ideological connection between imperial church-building activity and the symbolic reception of the magic seal, furthering knowledge of medicinal herbs and ways to overpower demons. Thus, perfumed unguents stood at the core of imperial imitation of Solomon.

Şifa İmparatorluğu: Aromatik Yağlar, Merhemler ve Süleyman'ın Bizans İmparatorluğu'nda Algılanışı

Bizans'ta kokunun maddeselliği, bunun şifa ve şeytan çıkarma ile bağlantısı ve kötülüğe karşı mücadelede imparatorluk ideolojisi ile kilise arasındaki ilişki bu makalenin ana temalarıdır. Özellikle kutsal kalıntılar veya saygı gören ikonaların önünde bulunan kilise lambalarında yakılan aromatik yağlar, bu mücadeleyi geliştirmeye yardımcı olmuş, aynı zamanda şifa mabetlerinde dağıtılan merhem, kilisenin bu mücadeledeki etki alanını ve gücünü genişletmiştir. Erken Bizans döneminde, Anadolu'daki piskoposluk merkezleri aromatik yağlar ve merhemlerin üretici ve dağıtıcıları hâline gelmiştir. İkonoklastik dönem sonrasında, sıklıkla kutsal kalıntıları parfümlü merhemle kaplama pratiği gelişmiş ve Myra'lı (Demre) Aziz Nikolaos'un kemiklerinin mucizevi bir şekilde

mür sızdırdığı zaman da bu döneme denk gelmiştir. Aziz Nikolaos'un parfümlü *myronu* mucizevi yaratan ve şifa veren aziz kültürün imparatorlukça benimsenmesini tetiklemiş ve dokuzuncu yüzyılda Konstantinopolis'in Büyük Sarayı ile Ayasofya Kilisesi'nin ilişkilendirilmesinde merkezi bir rol oynamıştır. Ayrıca, parfümlü merhemler imparatorluk törenlerinde daha büyük bir önem kazanmıştır. Bu bağlamda, Konstantinopolis ile Kutsal Topraklara seyahatte imtiyazlı bir liman olan Myra arasında bir bağlantı kurulabilmiştir. Böylelikle, parfümlü yağların ve merhemlerin manevi değeri, fiziksel iyileşme ve imparatorluğun ekonomik büyümesini birbirine bağlamıştır. Üçüncü ya da dördüncü yüzyıldan Geç Bizans dönemine kadar halk inancına iyice yerleşmiş olan Süleyman'ın Ahdi geleneği, imparatorluğun kilise inşa faaliyeti ile sihirli mührün sembolik kabulü arasında ideolojik bir bağlantı kurulmasını desteklemiş, şifalı bitkiler ve şeytanları alt etme yolları hakkındaki bilgiye katkıda bulunmuştur. Dolayısıyla, parfümlü merhemler imparatorluğun Süleyman'ı taklit etme çabasının merkezinde yer almıştır.

CUMA 08/12 FRIDAY

III. OTURUM | SESSION III

**BRONZ ÇAĞ LEZZETLERİ
BRONZE AGE DELIGHTS**

Rita Francia, Sapienza—Università di Roma

Opium and Other Intoxicating Plant Products in Hittite Anatolia

Alcohol, herbs, and substances derived from plants are often mentioned in Hittite ritual and festival texts. Although many of these plants have not yet been identified, we have some hints that one of them, namely *galaktar*, could be the opium poppy (*papaver somniferum*). The herbs were used for their properties, and often they were also associated with alcoholic beverages. The Hittites used them for their relaxing, stimulating, narcotic, or even hallucinogenic properties, and for this reason especially, they were employed in ritual contexts. In order to take full advantage of the plant's properties, the Hittites used to extract them by combustion in braziers, by maceration, or by dissolving in hot or cold water—or even in alcohol—or by boiling. The ritualist took them by ingestion or inhalation, and the substances contributed to the alteration of their consciousness. Sometimes the ritualist, with an altered state of mind, even performed violent acts against either himself or the attendants of the ceremony.

Hitit Anadolu'sunda Afyon ve Diğer Keyif Verici Bitki Ürünleri

Hitit ritüel ve festival metinlerinde alkol, otlar ve bitkilerden elde edilen maddelerden sıklıkla bahsedilmektedir. Bu bitkilerin çoğu henüz tanımlanmamış olsa da bunlardan birinin, yani galaktarın afyon haşhaşı (*papaver somniferum*) olabileceğine dair bazı ipuçlarına sahibiz. Bu bitkiler bazı özellikleri nedeniyle kullanılmış ve çoğu zaman alkollü içeceklerle de ilişkilendirilmişlerdir. Hititler bu bitkileri rahatlatıcı, uyarıcı, narkotik ve hatta halüsinojenik özellikleri nedeniyle kullanmış ve bu nedenle onlara özellikle ritüel bağlamlarında yer vermişlerdir. Hititler bitkinin özelliklerinden tam olarak faydalanmak için onları ocak ve maltızlarda yakma, maserasyon ya da sıcak veya soğuk suda—hatta alkolde—çözme yollarıyla veya kaynatma yoluyla elde ederlerdi. Ritüeli gerçekleştiren kişi bunları yutarak ya da soluyarak alırdı ve bu maddeler bilinçlerinin değişmesine katkıda bulunurdu. Bazı durumlarda bu kişi, değişmiş bir ruh haliyle, kendisine ya da törene katılanlara karşı şiddet içeren eylemlerde bile bulunurdu.

Ebru Kaner Koç Üniversitesi; **Adrià Breu Barcons** Koç Üniversitesi; **Christina Luke** Koç Üniversitesi; **Tunç Kaner** Koç Üniversitesi; **Christopher H. Roosevelt** Koç Üniversitesi

Gastronomy in Second-Millennium BCE Kaymakçı: An Analytical Study of Organic Residues

Kaymakçı, a fortified settlement of the second millennium BCE in the Middle Gediz River Valley, offers significant insights into complex societal and cultural aspects of the Bronze Age. One particularly fascinating dimension is culinary practices, with a wealth of information stored in the recovered residues of 62 vessels analyzed using modern scientific tools. Our study illuminates a rich and nuanced gastronomic culture that extended beyond mere sustenance, possibly reflecting rituals, community life, and an appreciation for various foodstuffs. Inhabitants of Kaymakçı enjoyed a multitude of foods and beverages, as suggested by the diversity of collected biomarkers—ranging from animal and plant fats to waxes—signifying the use of various ingredients. The discernible correlation between these residues and the nature of their containers provides a window into the distinct uses of these vessels, linking them to probable social contexts, and perhaps even moral and health-related considerations, across several sectors of the Kaymakçı citadel.

MÖ İkinci Binyıl Kaymakçısı'nda Gastronomi: Organik Kalıntılar Üzerine Analitik Bir Çalışma

Orta Gediz Nehri Vadisi'nde MÖ ikinci binyıla ait bir kale yerleşimi olan Kaymakçı, Tunç Çağı'nın karmaşık toplumsal ve kültürel yönleri hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Özellikle dikkat çekici bir husus, modern bilimsel araçlar kullanılarak analiz edilen 62 kabın kalıntılarında depolanan zengin bilgi ile mutfak deneyimleridir. Çalışmamız, muhtemelen ritüelleri, topluluk yaşamını ve çeşitli gıda maddelerine yönelik bir anlayışı yansıtan, beslenmenin ötesine geçen zengin ve ince-likli bir gastronomi kültürünü aydınlatmaktadır. Kaymakçı sakinleri, elde edilen biyobelirteçlerin çeşitliliğinden de anlaşılacağı üzere, hayvansal ve bitkisel yağlardan balmumu-na kadar muhtelif malzemenin kullanımına işaret eden çok sayıda yiyecek ve içeceğin tadını çı-karmıştır. Bu kalıntılar ile çanak çömleklerin doğası arasındaki fark edilebilir korelasyon, bu kap-ların farklı kullanımlarına dair bir pencere açarak, onları Kaymakçı'nın çeşitli kesimlerindeki olası sosyal bağlamlara ve hatta belki de ahlaki ve sağlıkla ilgili hususlara bağlamaktadır.

Aylin Öney Tan, Independent Researcher

Opium Poppy: Drug or Food?

Opium poppy, *Papaver Somniferum Anatolicum*, is a millennia-old agricultural product, not only grown for its opiates but strongly related to local food culture and cultivated since antiquity in Anatolia for its seeds, oil, paste, leaves, gum, and notably for residual fodder cakes from oil pressing. Afyon, the leading region for poppy growing, is famous for its kaymak (clotted cream) and dairy and meat products, thanks to the use of poppy fodder. We see poppy depictions throughout history, from stone carvings to minted coins, from tiles to textiles and carpets, sometimes mistaken for the pomegranate. Mentions of poppy seed and oil can be seen in written documents from the Hittite to Ottoman periods, and the poppy plant is still used in its entirety in daily life, from local cookery to husbandry. Poppy growing has been under severe restrictions imposed by the US during the 1970s, and the introduced alternative crop, sugar beet, has had adverse effects on the environment. Ironically, the controversial beet sugar is now being defended against corn syrup. The unequal battle seems to be lost already. This paper aims to draw attention to the vital economic and cultural significance of opium poppy as a staple agricultural crop providing a sustainable livelihood for the rural communities of the region for millennia. Shifting the emphasis from opium production to the role of poppy in local gastronomic and culinary practices, the morality of the restrictions imposed will be scrutinized.

Haşhaş: İlaç mı, Gıda mı?

Haşhaş bitkisi, *Papaver Somniferum Anaticum*, binlerce yıllık bir tarım ürünüdür ve sadece uyuşturucu niteliği için yetiştirilmekle kalmaz, aynı zamanda yerel gıda kültüründe güçlü bir yere sahiptir. Anadolu'da antikçağdan beri tohumları, yağı, macunu, yaprakları, sakızı için ve özellikle yağ sıkımından kalan haşhaş küspesi ise hayvan yemi olarak yetiştirilir. Haşhaş yetiştiriciliğinin önde geldiği Afyon bölgesi, haşhaş küspesi kullanımı sayesinde kaymak ile et ve süt ürünleri konusunda ünlüdür. Tarihte haşhaş tasvirlerini, bazen nar ile karıştırılsa da taş oymalarından sikkelere, çinilerden tekstil ve halılara kadar görmekteyiz. Hitit döneminden Osmanlı dönemine kadar yazılı belgelerde haşhaş tohumu ve yağından bahsedilmektedir ve haşhaş bitkisi yerel aşçılıktan hayvancılığa kadar günlük yaşamda hâlâ bütünüyle kullanılmaktadır. Haşhaş yetiştiriciliği 1970'lerde ABD tarafından ciddi kısıtlamalara tabi tutulmuş ve alternatif ürün olarak sunulan şeker pancarının çevre üzerinde olumsuz etkileri olmuştur. İronik olarak, tartışmalı pancar şekeri şimdi mısır şurubuna karşı savunulmaktadır. Eşit olmayan bu savaş şimdiden kaybedilmiş gibi görünmektedir. Busunum , binlerce yıldır bölgedeki kırsal topluluklar için sürdürülebilir bir geçim kaynağı sağlayan temel bir tarım ürünü olarak haşhaşın kültürel ve ekonomik olarak hayatı önemine dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. Haşhaş üretiminden çok haşhaşın yerel gastronomik ve mutfak pratiğindeki rolüne odaklanarak, ona getirilen kısıtlamaların etik yönü incelenecektir.

IV. OTURUM | SESSION IV

ERKEN MODERN DÖNEM BAĞLANTILARI EARLY MODERN CONNECTIVITIES

Sare Arıcanlı, Durham University

The World of State Medicine in the Qing and Ottoman Empires: Connections and Comparisons

Recent scholarship has drawn attention to the global and connected nature of early modern states and empires. This paper examines the world in which Ottoman state medicine was situated. It does so by focusing on how the names of drugs evoked different geographical and cultural connections and by tracing how the court medical apparatus made use of doctors from differing backgrounds. Drug names did not just point to different cultural and geographical contexts: medicinals were obtained from different places, including the chief perfumer and provincial larders. The sourcing of the drugs, then, highlights the importance of recognizing the porous boundaries of the category of medicinals at that time. Finally, the paper reflects on the connectivities of state medicine to wider cultural and geographical realms through comparisons to state medicine in China.

Qing ve Osmanlı İmparatorlukları'nda Devlet Tıbbı: Bağlantılar ve Karşılaştırmalar

Son zamanlarda yapılan çalışmalar, erken modern devletlerin ve imparatorlukların küresel ve bağlantılı doğasına dikkat çekmektedir. Bu araştırma, Osmanlı devlet tıbbının içinde yer aldığı dünyayı incelemektedir. Bunu, ilaç isimlerinin farklı coğrafi ve kültürel bağlantıları nasıl çağrıştırdığına odaklanarak ve saray tıp aygıtının farklı geçmişlere sahip hekimlerden nasıl yararlandığının izini sürerek yapmaktadır. İlaç isimleri sadece farklı kültürel ve coğrafi bağlamlara işaret etmiyordu: ilaçlar, baş parfümcü ve taşra ambarları da dahil olmak üzere farklı yerlerden temin ediliyordu. O halde, ilaç tedariki, o dönemde ilaç kategorisinin geçişen sınırlarını tanımanın önemini vurgulamaktadır. Son olarak bu araştırma, Çin'deki devlet tıbbıyla karşılaştırmalar yaparak devlet tıbbının daha geniş kültürel ve coğrafi alanlarla bağlantısalıkları üzerine odaklanmaktadır.

Traveling Roots: New Pharmaceuticals in Early Modern Ottoman Medicine

Çöp-i çini (China roots) refers to the roots of various species of Smilax, including Smilax china or Smilax glabra, historically used in Eurasian and Chinese traditional medicine. Much like other pharmaceutical and medicinal substances introduced to the Mediterranean markets in the early modern period, such as quinine, opium, cocoa, coffee, and tobacco, the reception of Çöp-i çini presents a compelling case study that prompts an examination of how pharmaceutical substances and knowledge traverse cultural boundaries, how they are received within different contexts, the significant points of contention concerning their usage, and the development of expertise related to them. This presentation specifically delves into the introduction of Çöp-i çini to the early modern Ottoman medical markets, scrutinizing its reception, usage, and the concurrent legal, medical, and ethical debates. It explores the process of vernacularization, illuminating how a foreign or exotic substance was adapted to align with local linguistic and cultural norms, facilitating its integration into Ottoman medical discourse and daily practice. Additionally, it explores the process of naturalization, illustrating how this novel substance was incorporated into Ottoman medical pharmacopeia to shed light on significant shifts in medical knowledge and practice within the Ottoman Empire. Drawing from an array of historical sources, medical treatises, and legal documents, it will study how this novel substance was incorporated into Ottoman medical practice and the legal and ethical dimensions surrounding the utilization of Çöp-i çini, including its regulation, distribution, and potential misuse.

Gezgin Kökler: Erken Modern Osmanlı Tıbbında Yeni İlaçlar

Çöp-i çini (Çin kökleri), tarihsel olarak Avrasya ve Çin geleneksel tıbbında kullanılan *Smilax china* veya *Smilax glabra* dahil olmak üzere çeşitli Smilax türlerinin köklerini ifade eder. Erken modern dönemde Akdeniz pazarlarına sunulan kinin, afyon, kakao, kahve ve tütün benzeri diğer farmasötik ve ilaç maddeleri gibi, Çöp-i çini'nin karşılanması ve kabulü de farmasötik maddelerin ve bilginin kültürel sınırları nasıl aşmış, farklı bağlamlarda nasıl kabul edildiğini, kullarımlarına ilişkin önemli tartışma noktalarını ve bunlarla ilgili uzmanlığın gelişimini incelemeye teşvik eden ilgi çekici bir vaka çalışması sunmaktadır. Bu sunum özellikle Çöp-i çini'nin erken modern Osmanlı tıp pazarına girişini incelemekte, algılanışını, kullanımını ve eşzamanlı yasal, tıbbi ve etik tartışmaları irdelemektedir. Yabancı veya egzotik bir maddenin yerel dilsel ve kültürel normlara nasıl uyarlandığını aydınlatarak, Osmanlı tıbbi söylemine ve gündelik uygulamalarına entegrasyonunu kolaylaştıran yerelleştirme sürecini araştırmaktadır. Ayrıca, bu yeni maddenin Osmanlı tıbbi farmakopisine nasıl dahil edildiğini göstererek, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki tıbbi bilgi ve uygulamalardaki önemli değişimlere ışık tutmak için tabiileştirilme sürecini de araştırmaktadır. Bu çalışma, bir dizi tarihi kaynak, tıbbi risale ve hukuki belgeden yararlanarak, bu yeni maddenin Osmanlı tıp pratiğine nasıl girdiğini ve Çöp-i çini'nin düzenlenmesi, dağıtımı ve potansiyel kötüye kullanımı da dahil olmak üzere kullanımını çevreleyen yasal ve etik boyutlarını inceleyecektir.

Akif Ercihan Yerlioğlu, Boğaziçi Üniversitesi

What is çā? Where is China? The Early Modern Ottomans' Encounter with an Exotic Remedy

The seventeenth and eighteenth centuries marked a new era for Ottoman medicine, with various new diseases, remedies, and medical ideas. Drawing on his knowledge of foreign sources and his own clinical expertise, the Ottoman physician 'Alī Münşī (d. 1733) was among those who sought to share some of these innovations of the era with his readers, both in a few short treatises and in voluminous manuscripts. His work on tea is one of the earliest texts in Ottoman

medical literature to provide important information on tea (*çā*), a relatively unknown medicinal substance at the time. Moreover, this treatise provides us with an invaluable opportunity to also examine what the early modern Ottomans knew about the land tea comes from, namely China, and its culture. I will concentrate on the sources of 'Alī Mūnṣī's Tea Treatise and the place of this medicinal substance in Ottoman medical discourse.

Çā' Nedir? Çin Nerede? Erken Modern Osmanlıların Egzotik Bir İlaçla Tanışması

On yedinci ve on sekizinci yüzyıl, çeşitli yeni hastalıklar, tedaviler ve tıbbi fikirlerle Osmanlı tıbbi için yeni bir çağın habercisidir. Yabancı kaynaklara ve kendi tıbbi deneyimlerine dayanarak, Osmanlı hekimi 'Alī Mūnṣī (ö. 1733), dönemin yeniliklerini okuyucularıyla paylaşmayı amaçlayan kişilerden birisidir. Bu aktarımı birkaç kısa risale ve hacimli el yazmasında gerçekleştirmiştir. Çay üzerine yazdığı eser, o dönemde nispeten bilinmeyen bir ilaç maddesi olan çay (*çā*) hakkında önemli bilgiler sunan Osmanlı tıbbi literatüründeki en erken metinlerden biridir. Ayrıca, bu risale, çayın geldiği yer olan Çin ve kültürü hakkında erken modern Osmanlıların neler bildiğini inceleme fırsatı da sunmaktadır. Busunumda, 'Alī Mūnṣī'nin *Risāle-i fī A'şāb-ı Çay* adlı eserinde kullandığı kaynaklara ve bu ilaç maddesinin Osmanlı tıbbındaki yerine odaklanacağım.

V. OTURUM | SESSION V

SAADETİ RESMETMEK PICTURING BLISS

Hatice Aynur, Independent Scholar

Coffee and Coffeehouses in Ottoman Literary Texts: Sixteenth–Nineteenth Centuries

The appearance of coffee in Ottoman literary texts is parallel to the consumption of coffee as a beverage in Ottoman Istanbul in the first half of the sixteenth century. For some, coffee and the coffeehouse, a place of consumption that emerged after a while, began to be seen as a threat to existing daily life relations and habits. The tension between those who embraced coffee and the coffeehouse and those who opposed them became the subject of literary texts. The rivalry between coffee and the coffeehouse and wine, the oldest and most widespread recreational substance, and the tavern, a place of consumption, is also reflected in literary texts. It is noteworthy that more literary texts about coffee and the coffeehouse are written in poetry than in prose. The fact that there are poems that use the word “coffee” as a *redif*, as well as couplets about coffee that were in circulation to the extent that the name of the poet is forgotten, points to the indispensable position of coffee in Ottoman daily life. The treatment of coffee and coffeehouses in literary texts can be categorized under the following headings: 1) praising coffee and coffeehouses, 2) those who condemn coffee and coffeehouses, 3) comparison of coffee with other recreational substances, and 4) those who complained about the limited access to coffee and the banning of coffeehouses. This paper aims to evaluate literary texts about coffee and coffeehouses, together with the social relations of the period in which they were written.

Osmanlı Edebi Metinlerinde Kahve ve Kahvehaneler: On Altıncı–On Dokuzuncu Yüzyıllar

Kahvenin Osmanlı edebi metinlerinde ortaya çıkışı, on altıncı yüzyılın ilk yarısında Osmanlı İstanbul’unda kahvenin bir içecek olarak tüketilmesine paraleldir. Kahve ve bir tüketim mekânı olarak bir süre sonra ortaya çıkan kahvehane, kimileri için mevcut gündelik hayat ilişkileri ve alışkanlıkları için bir tehdit olarak görülmeye başlanmıştır. Kahveyi ve kahvehaneyi benimseyenler ile bunlara karşı çıkanlar arasındaki gerilim edebi metinlerin konusu haline gelmiştir. Kahve ve kahvehane ile en eski ve en yaygın keyif verici madde olan şarap ve bir tüketim mekânı olan meyhane arasındaki rekabet de edebi metinlere yansımıştır. Kahve ve kahvehane ile ilgili edebi metinlerin düzyazıdan çok şiir türünde yazılmış olması dikkat çekicidir. “Kahve” kelimesinin redif olarak kullanıldığı şiirlerin yanı sıra, şairinin adı unutulacak kadar dolaşımda olan kahve konulu beyitlerin bulunması, kahvenin Osmanlı gündelik hayatındaki vazgeçilmez konumuna işaret etmektedir. Kahvenin ve kahvehanelerin edebi metinlerde ele alınışını şu başlıklar altında toplamak mümkündür: 1) Kahvenin ve kahvehanelerin övülmesi, 2) Kahveyi ve kahvehaneleri yerenler, 3) Kahvenin diğer keyif verici maddelerle karşılaştırılması, 4) Kahveye erişimin kısıtlanmasından ve kahvehanelerin yasaklanmasından yakınanlar. Bu çalışma, kahve ve kahvehanelerle ilgili edebi metinleri, yazıldıkları dönemin toplumsal ilişkileriyle birlikte değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Making the Invisible Visible: Depictions of Natural Things in the Late Sixteenth-Century Ottoman Court

My paper explores the unprecedented visual representations of plants in a late sixteenth-century, unstudied Ottoman Book of Wonders (British Library, Harleian 5500, ca. 1595). This unique Ottoman example is part of a sizeable corpus of illustrated manuscripts reflecting an interest in marvels, magic, and miracles. Arabic and Persian works were translated into Turkish, written in prose, and illustrated, making, among other things, medieval Islamic knowledge of the occult and natural sciences, rooted in pre-Islamic antiquity, more accessible to Ottoman courtiers. The natural things depicted in Harleian 5500 are located outside of Anatolia, but their medicinal properties seem to have been more valuable than their exotic appeal for Ottoman readers/viewers. In addition to plants, the manuscript depicts therapeutic springs and talismans for curing and preventing diseases from distant lands and times. While the medicinal substances did not move, their visual representations stimulated an interest in travel and sensory experience as a source of knowledge. I show how this emphasis on experiential learning was shaped by the occult scientific mentalities of the manuscript's makers. I explore the place of the particular form of natural-philosophical conception of occultism promoted in Harleian 5500 and the related corpus within the intellectual and occult practices of the sixteenth-century Ottoman court. My aim is to address whether different forms of knowledge and therapies were used in competing claims of prestige and authority and what role they may have played in courtly intrigue and power relations at the time.

Görünmeyi Görünür Kılmak: On Altıncı Yüzyıl Sonu Osmanlı Sarayında Tabiat Tasvirleri

Bildirim, on altıncı yüzyıl sonlarına ait, üzerinde daha önce çalışılmamış bir Osmanlı Acâib Yazması'ndaki (British Library, Harleian 5500, y. 1595) bitkilerin benzeri görülmemiş görsel temsillerini incelemektedir. Bu eşsiz Osmanlı örneği, harikalar, sihir ve mucizelere duyulan ilgiyi yansıtan oldukça büyük bir resimli el yazması külliyyatının bir parçasıdır. Arapça ve Farsça eserler Türkçeye çevrilmiş, düzyazı olarak yazılmış ve resimlendirilmiş, böylece diğer bilgilerin yanı sıra, kökleri İslam öncesi antik çağa dayanan okült ve doğa bilimlerine dair ortaçağ İslami bilgisi Osmanlı saray mensupları için daha erişilebilir hale getirilmiştir. Harleian 5500'de tasvir edilen Anadolu'nun tabii varlıkları değildir, ancak tıbbi özellikleri Osmanlı okuyucuları ve gözlemcileri için egzotik çekiciliklerinden daha değerli görünmektedir. El yazması, bitkilerin yanı sıra, uzak diyarlardan ve zamanlardan hastalıkları iyileştirmek ve önlemek için tedavi edici ayazmaları ve tılsımları da tasvir etmektedir. İlaç maddeleri hareket halinde olmasa da görsel temsilleri bir bilgi kaynağı olarak seyahat ve duysal deneyime olan ilgiyi canlandırmıştır. Deneyimsel öğrenmeye yapılan bu vurgunun, el yazmalarını hazırlayanların okült bilimsel zihniyetleri tarafından nasıl şekillendirildiğini göstermekteyim. Harleian 5500'de ve ilgili külliyyatta teşvik edilen doğal-felsefi okültizm anlayışının on altıncı yüzyıl Osmanlı sarayının entelektüel ve okült pratikleri içindeki yerini araştırmaktayım. Amacım, farklı bilgi ve tedavi biçimlerinin itibar ve otorite iddialarının rekabetinde kullanılıp kullanılmadığını ve bunların, o dönemde saray entrikaları ve iktidar ilişkilerinde ne tür bir rol oynayabileceğini ve ne tür bir kullanım gördüğünü ele almaktır.

Materia Medica on the Move in the Early Modern Mediterranean

This talk introduces a seventeenth-century copy of a voluminous fourteenth-century encyclopedic work—*Masalik al-Absar fi Mamalik al-Amsar (The Ways of Discernment into the Realms of the Capital Cities)* of Ibn Fadl Allah al-Umari (d. 1349). Focusing on the properties, medical uses, and benefits of animals and plants, the specific manuscript (Topkapı Palace Museum Library R. 1668) is profusely illustrated. What is striking about its more than five hundred paintings is their Europeanizing manner of representation. My research shows that the preparer of the Topkapı manuscript utilized two mid-sixteenth-century European herbals: *Commentarii in VI. Libros Pedacij Dioscoridis Anazarbei de materia medica* of Pier Andrea Mattioli (d. 1577) and *Acerca de la Materia Medicinal, y de los Venenos Mortiferos* of Andres Laguna (d. 1559). These texts are translations and commentaries into Italian and Castilian of the first-century physician Dioscorides of Anazarba. Taking these three sources in connection, this talk will present several case studies in an attempt to understand how the Renaissance-period herbals were used in the creation of the paintings of the Topkapı manuscript.

Erken Modern Akdeniz’inde Hareket Halindeki *Materia Medica*

Bu konuşma, İbn Fazlullah el-Ömerî ‘nin (ö. 1349) on dördüncü yüzyıldan büyük ve hacimli bir ansiklopedik eseri olan *Mesalik el-Ebsar fi Memalik el-Emsar’ın* (Başkentlerin Diyarlarını İdrak Etmenin Yolları) on yedinci yüzyıla ait bir nüshasını tanıtmaktadır. Özellikle Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi’ndeki R. 1668 numaralı el yazması, hayvanların ve bitkilerin özelliklerine, tıbbi kullanımlarına ve faydalarına odaklanmaktadır ve oldukça fazla resim içermektedir. Bu el yazmasındaki beş yüzden fazla resmin dikkat çekici yanı, Avrupalı bir temsil tarzına sahip olmalarıdır. Araştırmalarım, Topkapı yazmasını hazırlayan kişinin on altıncı yüzyıl ortalarında basılmış iki Avrupa bitki kitabından yararlandığını göstermektedir: Pier Andrea Mattioli’nin (ö. 1577) *Commentarii in VI. Libros Pedacij Dioscoridis Anazarbei de materia medica* ve Andres Laguna’nın (ö. 1559) *Acerca de la Materia Medicinal, y de los Venenos Mortiferos*. Bu metinler, birinci yüzyıl hekimi Anazarboslu Dioskourides’in İtalyanca ve Kastilya dillerine çevirileri ve yorumlarıdır. Bu konuşma, bu üç kaynağı bir araya getirerek Rönesans dönemi bitki kitaplarının Topkapı elyazmasındaki resimlerin oluşturulmasında nasıl kullanıldığını anlamak için çeşitli vaka çalışmaları sunacaktır.

Hazırlayanlar | Prepared by

Alexis Norman Wick

Kerem Tınaz

Emir Alışık

Özge Ertem

Hilal Küntüz

Tara Ingman

Ebrar Şahika Küçükaşçı

Osman Sert

Nazlı Tarkan Dinlendi

Buket Coşkuner

Chris H. Roosevelt

Koç Üniversitesi, Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi (ANAMED)

İstiklal Cad. No.181 Merkez Han 34433 Beyoğlu İSTANBUL - TÜRKİYE

anamed.ku.edu.tr İstanbul, 2023